

Chankowski, Stanisław

Nabytki Archiwum PAN w 1984 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 30/3-4, 777-786

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Chankowski
(Warszawa)

NABYTKI ARCHIWUM PAN W 1984 R.

Poniżej podaję kolejną informację o nowych materiałach z zakresu historii nauki i techniki polskiej, które napłynęły do Archiwum PAN w Warszawie oraz do jego Oddziałów w Krakowie, Poznaniu i Wodzisławiu Śląskim¹.

ARCHIWUM PAN W WARSZAWIE

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego pozyskano:

— papiery Komitetu Obchodów 300 Rocznicy Zwycięstwa pod Wiedniem w 1683 r. Są to krótkie informacje o obchodach tej rocznicy zorganizowanych we Francji, Meksyku, Turcji i USA, m.in. przez polskie placówki konsularne przy udziale różnych instytucji i stowarzyszeń zagranicznych (sygn. I-18, ok. 0,20 mb.).

— akta 11 placówek naukowych i jednostek organizacyjnych Polskiej Akademii Nauk (ok. 25,35 mb.).

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

— profesora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego — Akademii Rolniczej w Warszawie i dyrektora Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach, członka rzecz. PAN Emila Chroboczka (1902—1978) z zakresu warzywnictwa i historii tej dyscypliny. Tej ostatniej dziedziny dotyczą trzy nie publikowane opracowania pt. *Historia Skierniewic, 50-lecie Skierniewic* (materiały do pracy) i *Okupacja w Skierniewicach* — po-

¹ Przy opracowywaniu powyższych informacji autor wykorzystał m.in. recenzje specjalistów oraz tymczasowe spisy materiałów lub inwentarze sporządzone przez przekazujące je osoby bądź przez pracowników Archiwum PAN w Warszawie — mgra J. A. Igielskiego oraz Oddziałów Archiwum PAN w Krakowie — dr R. Majkowską i mgr Z. Bonarowską, w Poznaniu — dr A. Marciniakową i w Wodzisławiu Śl. mgra P. Porwoła i mgr W. Różańską.

święcone głównie dziejom skierniewickich naukowych instytucji rolniczych. Spuścizna zawiera też kilka prac, artykułów i recenzji dotyczących warzywnictwa, a także torfu, wody oraz futurologii, m.in.: *Kontrola jakości nasion roślin warzywnych w Polsce w latach 1936—1938, Warzywnictwo do roku 2000*. Z pracami tymi wiążą się materiały warsztatowe. Nadto recenzje prac doktorskich i habilitacyjnych, papiery E. Chroboczka jako redaktora „Przeglądu Warzywniczego”, oraz materiały związane z jego udziałem w zjazdach, sympozjach i konferencjach krajowych i międzynarodowych (FAO), m.in. na temat: *Osiągnięcia i dalsze zadania warzywnictwa; 125-lecie nauk ogrodniczych na Węgrzech* (1978). Nieco materiałów biograficznych, m.in. dotyczących jubileuszu 70-lecia urodzin profesora oraz nadania mu doktoratu h.c. Akademii Rolniczej w Lublinie (1974) i Uniw. im. Humboldta w Berlinie (1960), zestawienia bibliograficzne publikacji oraz ich odbitki, a także materiały o E. Chroboczku pióra prof. E. Malinowskiego (ok. 0,80 mb., sygn. III-262).

— pracownika naukowego Instytutu Ochrony Środowiska dra Aleksandra Czyżewskiego (1920—1982) z zakresu ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ekonomiki rolnej. Są to opracowania, artykuły i referaty, m.in. *Ochrona środowiska — rachunek strat i korzyści społecznych; Kierunki rozwoju gospodarki wodnej PRL na tle innych krajów europejskich; Odpady a ochrona środowiska; Program ONZ w zakresie ochrony naturalnego środowiska człowieka; Kompleksowy program ochrony i kształtowania środowiska w Polsce* oraz liczne materiały warsztatowe z wymienionych dziedzin, a także recenzje prac obcych. Sporo materiałów związanych z działalnością zawodową A. Czyżewskiego w Instytucie Ochrony Środowiska oraz współpracą ze Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych, Komitetem „Człowiek i Środowisko” PAN, Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Rolnictwa, Komitetem Naukowo-Technicznym NOT, Polskim Komitetem Naukowo-Technicznym Gospodarki Wodnej. Nadto materiały związane z udziałem w konferencjach i zjazdach krajowych i międzynarodowych, m.in. w światowej konferencji ONZ w Sztokholmie na temat: *Człowiek i środowisko* w 1972 r. (ok. 0,85 mb., sygn. III-263).

— dr hab. Teresy Ostrowskiej z zakresu historii medycyny. Są to prace i artykuły, często w wersji pełniejszej lub nieco odmiernej niż w druku. Dotyczy to rozprawy doktorskiej pt. *Polskie czasopiśmiennictwo lekarskie w XIX wieku* oraz habilitacyjnej pt. *Przedstawiciele nauk medycznych i ich działalność w Towarzystwie Warszawskim Przyjaciół Nauk*. Pracom tym towarzyszą notatki, kartoteki, zestawienia bibliograficzne, fotografie oraz materiały przewodów doktorskiego i habilitacyjnego². Sporo życiorysów do *Polskiego Słownika Biograficznego* wraz

² Udostępnianie niektórych materiałów, dotyczących wymienionej rozprawy doktorskiej dr hab. T. Ostrowskiej, zostało przez autorkę zastrzeżone na 10 lat.

z wyciągami ze źródeł, odpisami dokumentów i korespondencją z rodzinami, teksty referatów i wypowiedzi na zjazdach i sympozjach, m.in. *Przygotowanie kobiet do pracy w służbie zdrowia przed wrześniem 1939 r.*; *Farmaceuci i farmacja w Towarzystwie Warszawskim Przyjaciół Nauk*; *Czasopisma farmaceutyczne i higieniczne w XIX wieku*; *Dlaczego założono Towarzystwo Lekarskie w Warszawie w 1920 r.*; *Szkoła chirurgiczna w Warszawie*. Nadto recenzje, hasła do encyklopedii, materiały związane z pracą w Ośrodku Informacji Naukowej PAN oraz udziałem w zjazdach i sympozjach m.in. w Międzynarodowych Kongresach Historii Nauki, Historii Medycyny, Historii Farmacji, zjazdach Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny. Nieco materiałów biograficznych: życiorys, odpis dyplomu, spis publikacji, recenzje prac T. Ostrowskiej. Dołączono fotografie Wacława Lasockiego (1837—1921) i Wacława Seydla (1874—1954) (ok. 2 mb., sygn. III-264).

— profesora Uniw. Warszawskiego Władysława Ostrowskiego (1897—1949) z zakresu medycyny. Są to prace, referaty, wypowiedzi i recenzje dotyczące torakochirurgii, chirurgii kostnej, doraźnej pomocy lekarskiej i chirurgii wojennej. Sporo materiałów obrazuje działalność profesora w towarzystwach naukowych, Min. Zdrowia oraz Oświaty. Nadto materiały biograficzne, plany i ilustracje, 2 fotografie oraz 12 odbitek publikacji W. Ostrowskiego (ok. 0,05 mb., sygn. III-264).

— profesora Uniw. Warszawskiego Stanisława Poniatowskiego (1884—1945) z zakresu etnologii i etnografii. Jest to drobny fragment jego spuścizny naukowej, która przekazana została w 1948 r. przez doc. dra E. Bulandę do zbiorów Polskiego Tow. Ludoznawczego. Do Archiwum PAN trafił obecnie wykaz zawartości tej spuścizny oraz kopia pokwitowania jego odbioru przez PTL podpisanego przez prof. L. Halbanca, a także cztery odbitki publikacji S. Poniatowskiego w jęz. niemieckim i jedna w jęz. polskim (*Zadania i przedmiot etnografii*. Warszawa — Lwów 1922) (ok. 0,01 mb., zbiór teczek biograficznych).

Pozyskano nadto materiały dodatkowe do przechowywanych w Archiwum papierów:

— dra Stefana Liechtenstein-Janickiego (1879—1963) — niewielką grupkę jego materiałów biograficznych (ok. 0,01 mb., sygn. III-147)³,

— profesora Politechniki Warszawskiej, członka rzecz. PAN Kazimierza Kuratowskiego (1896—1980) z zakresu matematyki. Są to prace naukowe własne, m.in. *Open Mappings and Inverse Systems of Topological Spaces* (rkps i 4 egzemplarze maszynopisu); *Sur la notion de limite topologique d'ensemble* (masz.) oraz opracowanie napisane wspólnie z S. Eilenbergiem pt. *The Problem of Extending Homeomorphism in Con-*

³ Por. *Przewodnik po zespołach i zbiorach Archiwum PAN* (dalej cytuję: *Przewodnik*) pod red. Z. Kolankowskiego, Wrocław 1978 s. 104; „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” (dalej „KHNiT”) 1984 s. 666.

tinus Acyclic in Dimension; notatki do nowego wydania *Topologii*, za-
wiadomienia Polskiego Tow. Matematycznego, listy, m.in. od W. Sierpiń-
skiego i H. Steinhausa, kopie listów K. Kuratowskiego. Nadto opracowa-
nia obce m.in. K. Zarankiewicza: *O uniformalizacji układu funkcji ciąg-
łych, mających skończoną ilość ekstremów i zastosowań do twierdzenia
Dysona*⁴ a także streszczenia obcych referatów (ok. 0,08 mb. sygn. III-
-252)⁵.

— mgra inż. Adama Pola — notes zawierający słownik terminów
organizatorskich oraz rękopiśmienną bibliografię i notatki dotyczące sta-
nu techniki i technologii górniczej w latach 1940—1948 (ok. 0,01 mb.,
sygn. 145)⁶.

— profesora Uniw. Warszawskiego i Wrocławskiego, członka rzecz.
PAN Ananiasza Zajączkowskiego (1903—1970) z zakresu orientalistyki.
Są to fragmenty prac naukowych, obszerna korespondencja z uczonymi
krajowymi i zagranicznymi (ok. 1000 listów), bibliografia własnych pu-
blikacji, wycinki z prasy polskiej, radzieckiej i arabskiej oraz fragmenty
prac obcych (ok. 0,30 mb., sygn. IIII-215)⁷.

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W KRAKOWIE

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego pozyskano:

— akta Państwowej Rady Ochrony Przyrody i jej Komitetu Lwow-
skiego z lat 1919—1949 (ok. 10,25 mb., inwentarz 589j.).

— akta Komitetu Ochrony Przyrody w Krakowie z lat 1937—1939
(ok. 0,15 mb., inwentarz, 12 j.).

— akta Biura Ochrony Przyrody Wydziału Głównego Lasów GG z lat
1939—1944 (ok. 0,20 mb., inwentarz, 9 j.).

— akta Tow. Miłośników Języka Polskiego z lat 1920—1924 i 1945—
1976 (ok. 15,50 mb.).

— akta 7 placówek naukowych i jednostek organizacyjnych Oddziału
PAN w Krakowie (ok. 76,45 mb.).

Napłynęła też mała grupa dodatkowych materiałów do już posiada-
nych akt Polskiego Tow. Geologicznego (ok. 0,01 mb.)⁸.

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

— pracownika Instytutu Nauk Geologicznych PAN — Zespołu Pra-
cowni w Krakowie, dra Józefa Dudziaka — jego materiały biograficzne
zawierające m.in. krótką informację o działalności naukowej, spis publi-

⁴ W Archiwum PAN znajduje się spuścizna Kazimierza Zarankiewicza, por.
Przewodnik s. 179.

⁵ Por. „KHNiT” 1983 s. 632—633.

⁶ Por. „KHNiT” 1982 s. 675, 1983 s. 637, 1984 s. 666.

⁷ Por. *Przewodnik* s. 178.

⁸ Por. „KHNiT” 1983 s. 637.

kacji z lat 1950—1981, dyplomy, zaświadczenia, odbitki artykułów (ok. 0,06 mb., sygn. K. III-69).

— st. dokumentalisty w Instytucie Języka Polskiego PAN w Krakowie Wandy Żurowskiej-Góreckiej (1904—1981). Spuścizna obejmuje streszczenie jej referatu na temat tekstów staropolskich i staroczeskich wraz z korespondencją w sprawie ich publikacji z naukowcami czesкими (m.in. z B. Havrankiem), analizę utworu Wacława Potockiego z rękopisu Biblioteki Jagiellońskiej nr 132, korespondencję z ks. B. Fozem w sprawie publikacji polskich glos w *Georgikach* Wergiliusza, materiały do odczytów W. Góreckiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej i Tow. Miłośników Języka Polskiego w Bydgoszczy oraz korespondencję naświetlającą kontakty Zakładu Językoznawstwa PAN z językoznawcami we Lwowie i w Pradze. Gros spuścizny stanowi korespondencja W. Góreckiej z uczonymi polskimi i zagranicznymi z lat 1956—1981, m.in. listy M. Brożka, B. Gębarowicza, Ł. Humeckiej, Z. Klemensiewicz, W. Kuraszkiewicz, H. Safarewiczowej, M. Wąsowicza. Nadto kopie listów W. Góreckiej z lat 1958—1980 oraz nieco materiałów biograficznych. Dołączono życiorys i nekrolog prof. K. Nitscha (ok. 0,30 mb., sygn. K. III-67).

— profesora Uniw. Jagiellońskiego i Instytutu Matematycznego PAN, członka rzecz. PAN Tadeusza Ważewskiego (1896—1972) z zakresu matematyki. Spuścizna zawiera prace naukowe, w tym nie publikowane, m.in. podręcznik równań różniczkowych, recenzje, polemiki, artykuł o prof. Stanisławie Ziembie, teksty referatów, materiały do odczytu w Collège de France. Działalność dydaktyczną i naukową T. Ważewskiego na Uniw. Jagiellońskim ukazują wykłady i notatki do wykładów, materiały do ćwiczeń ze studentami, komentarze do podręczników, programy studiów, prace studenckie, ankiety z kursu matematyki z lat 1945—1953, oceny prac i dorobku naukowego pracowników nauki z lat 1929—1967, korespondencja urzędowa z lat 1937—1965. Sporo materiałów dotyczy współpracy uczonego z PAU, Instytutem Matematycznym PAN, Centralną Komisją Kwalifikacyjną, Polskim Tow. Matematycznym, redakcją „Biuletynu PAN”. Materiały do biografii uczonego z lat 1920—1972 to życiorysy, powołania, nominacje, umowy, dokumenty na gród państwowych, legitymacje, notesy, fotografie, spisy publikacji. Spora korespondencja naukowa z lat 1923—1971, m.in. z prof. prof. A. Bieleckim, K. Kuratowskim i S. Zarembą, omówienie działalności naukowej i dydaktycznej T. Ważewskiego z 1949 r., odbitki jego publikacji oraz odbitki jemu dedykowane, niektóre z komentarzami adresata (ok. 1,80 mb., sygn. K. III-68).

— profesora Uniw. Jagiellońskiego Antoniego Wrzoska (1908—1983) z zakresu geografii gospodarczej. Obszerna spuścizna zawiera prace i artykuły m.in. *Zachodnie granice Polski* (1942); *Główne typy gospodarki na ziemi*; *O stanie nauk ekonomicznych w ośrodku wrocławskim*; teksty i hasła do *Atlasu Powszechnego* i *Wielkiej Encyklopedii Powszechniej*

PWN; *Encyklopedii Geografii Świata*; liczne referaty i odczyty dotyczące Polski i jej regionów gospodarczych i turystycznych oraz różnych dziedzin ekonomiki. Z tekstami prac wiążą się notatki, wypisy z literatury, korespondencja, wykresy, zestawienia bibliograficzne, wycinki prasowe, mapy rękopiśmienne, nadto odpisy protokołów posiedzeń Komisji polsko-czechosłowackiej dotyczące południowej granicy Polski w 1938 i 1943 r., zestawienia polskich i niemieckich nazw geograficznych, materiały odnoszące się do Ziem Odzyskanych, a zwłaszcza Dolnego Śląska (wykresy, tabele obrazujące stosunki ludnościowe, przemysł, stan zatrudnienia, możliwości eksportowe z lat 1946—1948, scenariusz filmu o Ziemi Kłodzkiej), a także materiały dotyczące Europy, zwłaszcza Czechosłowacji, politycznego podziału świata. Działalność dydaktyczną A. Wrzoska ilustrują notatki do wykładów geografii gospodarczej, wykazy studentów, wyniki egzaminów (1946—1977), oceny programów nauczania (1953), oceny prac na stopnie naukowe; oprócz tego korespondencja, plany prac i sprawozdania związane z jego pracą w Wyższej Szkole Ekonomicznej we Wrocławiu (1951—1955) i na UJ (1956—1978). Spora część spuścizny wiąże się ze współpracą profesora z Instytutem Geografii PAN (1951—1981), Komitetem Nauk Geograficznych i Komitetem Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN (1959—1983), Państwową Komisją Planowania Gospodarczego — Biurem Regionalnym we Wrocławiu (1946—1953) i Komisją Śląsko-Krakowską (1959—1965), Komisją Planowania przy Radzie Ministrów (1959—1964), Instytutem Bałtyckim (1946—1948), Instytutem Śląskim (1945—1982), Tow. Rozwoju Ziem Zachodnich (1960—1969), Polskim Tow. Ekonomicznym (1958—1965), Polskim Tow. Geograficznym (1946—1981), Komisją Ustalania Nazw Miejscowości (1945—1955), Radą Główną Szkolnictwa Wyższego (1951—1962), Biurem Studiów Osadniczo-Przesiedleńczych (1945—1947), Komitetem do Spraw Turystyki (1946—1978). Papiery związane z udziałem w licznych konferencjach i zjazdach krajowych i międzynarodowych (1946—1982). Sporo materiałów do działalności wydawniczej, zwłaszcza *Encyklopedii Geografii Świata*, współpracy z PWN, Działem Wydawnictw UJ, recenzje prac, artykułów i map, umowy wydawnicze. Nadto życiorysy, ankiety, świadectwa nauki, studiów, stypendiów Funduszu Kultury Narodowej, dokumenty związane z pracą, notatki z gimnazjum i wykładów na UJ, legitymacje, zaświadczenia, dyplomy odznaczenia i nagrody, m.in. dyplom doktora h.c. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, honorowego członka PTG i towarzystw zagranicznych, materiały z jubileuszu 70-lecia urodzin i 50-lecia pracy naukowej, fotografie, spisy publikacji. Obszerna korespondencja z lat 1945—1983 — dokumenty osobiste i korespondencja żony, ojca i babki, wycinki prasowe z notatkami o A. Wrzosku oraz oceny jego prac i działalności naukowej (1954—1962), odbitki publikacji profesora oraz jemu dedykowane. Dołączono notatki z wykładu botaniki według prof. Wiszniewskiego (1864—1865) oraz 2 fotografie budowni-

czych linii kolejowej Grybów—Muszyna—Leluchów (ok. 5,20 mb., sygn. K. III-69).

Pozyskano nadto materiały dodatkowe do już posiadanych papierów:

— profesora Uniw. Jagiellońskiego, członka rzecz. PAN Zenona Klemensiewicza (1891—1969) z zakresu językoznawstwa. Wśród prac naukowych na czoło wysuwa się maszynopis III części *Historii języka polskiego* (od końca XVIII w. do 1949 r.), której znaczna część pochodzi z okresu 1940—1941. Pracy towarzyszą liczne wypisy i notatki, a także oceny tego dzieła m.in. przez prof. T. Lehr-Splawińskiego i S. Urbańczyka, materiały z dyskusji w Instytucie Badań Literackich i związana z tym dziełem korespondencja. Nadto referaty, pogadanki i wykłady z zakresu historii języka, m.in. *Zarys dziejów języka polskiego* dla kursów wakacyjnych dla cudzoziemców z r. 1939, recenzje podręczników szkolnych, materiały warsztatowe do gramatyki historycznej. Liczne materiały dotyczące pracy profesora na Uniw. Jagiellońskim (1930—1966) oraz działalności w PAU i PAN (1927—1968), w Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwie Oświaty, Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego (1952—1967) i w towarzystwach naukowych (m.in. statut Tow. Miłośników Języka Ojczystego z 1910 r.), udział w zjazdach i konferencjach krajowych i międzynarodowych. W papierach związanych z działalnością dydaktyczną znajdują się materiały dotyczące Wakacyjnych Kursów Metodycznych dla Nauczycieli (Łotwa, Katowice, Lwów 1920—1939). Nadto materiały z działalności w Polskim Związku Esperantystów (1959—1961), Związku Nauczycielstwa Polskiego (1948—1968). W papierach biograficznych, pochodzących z lat 1913—1969, znajduje się dokumentacja stypendialnych wyjazdów zagranicznych Z. Klemensiewicza z ramienia Min. WRiOP, świadectwa pracy w gimnazjach, dokumenty odznaczeń, nagród, spraw mieszkaniowych, powołania, sprawozdania, wycinki prasowe oraz liczne fotografie osobiste, zbiorowe i rodzinne z lat 1913—1969 (ok. 0,45 mb., sygn. K. III-27).⁹

— profesora Uniw. Marii, Curie-Skłodowskiej w Lublinie Franciszka Uhorczaka (1902—1981), z zakresu geografii i kartografii. Jest to pozostała część spuścizny, której fragmenty Archiwum PAN pozyskało w 1979 i 1983 r. Oprócz prac drukowanych zawiera ona kilka nie opublikowanych opracowań, jak: *Stan kartografii polskiej; Klasyfikacja dziesiętna map tematycznych; Kartografia ekonomiczna* (wraz z recenzjami); materiały robocze do *Atlasu siatek kartograficznych; Projekt atlasu geograficznego w jednolitej podziałce* (1940—1941); materiały do *Atlasu Uniwersalnego*; do monografii powiatu czortkowskiego; recenzje, sprawozdania. Z pracami wiążą się notatki, wypisy z literatury, wykresy, wykazy, schematy, tablice (m.in. dotyczące wystawy 75-lecia PAU), kartoteki, obliczenia oraz duży zbiór fotografii i przeźroczy z okresu

⁹ Por. Przewodnik s. 224—226.

międzywojennego. Działalność zawodową F. Uhorczaka reprezentują papiery związane z pracą w wydawnictwie „Książnica Atlas”, dydaktyczną zaś — oceny prac magisterskich i doktorskich, materiały związane z pracą na Uniw. Marii Curie-Skłodowskiej (1952—1972) i kontaktami z Uniw. Warszawskim i Gdańskim. Nadto dokumentacja obrazująca współpracę profesora z PAN, Lubelskim Tow. Naukowym i innymi towarzystwami, Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii, Min. Szkolnictwa Wyższego (Komisją Standaryzacji Nazw Geograficznych świata), Naczelną Organizacją Techniczną, Radami Narodowymi, PTTK. Materiały biograficzne — to: metryka, świadectwa szkolne i studiów oraz dotyczące przebiegu pracy zawodowej i dydaktycznej, dyplomy odznaczeń i nagród oryginalne i w fotokopiach, życiorysy i notatki życiorysowe, spisy publikacji, terminarze, materiały dotyczące biblioteki profesora (m.in. jej katalog), album fotografii z Sesji Geograficznej w Poznaniu w 1960 r. Spora korespondencja urzędowa i prywatna, a w niej m.in. listy J. Barbaga, S. Berezowskiego, A. Chałubińskiej, J. Dylka, Wł. Hubickiego, A. Jahna, M. Janiszewskiego, J. Kłoczowskiego, J. Kostrowickiego, S. Leszczyckiego, S. Nowakowskiego, M. Odlanickiego-Poczobutta, L. Ratajskiego, E. Romera, G. L. Seidlera, B. Suchodolskiego, Wł. Szafera, B. Winida, Antoniego Wrzoska, St. Zajchowskiej, J. Ziemięckiej, A. Zierhoffera. Nadto nekrologi, wycinki prasowe, wspomnienia pośmiertne o F. Uhorczaku, a także genealogia i dokumenty biograficzne rodziny z lat 1869—1939 (ok. 6,20 mb., sygn. K. III-57).¹⁰

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W POZNANIU

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano dodatkowe papiery:

— em. profesora Uniw. Warszawskiego i Wrocławskiego Stanisława Helsztyńskiego — jego korespondencję z Heleną Szetelową i Erichem Kruską z 1983 r. (wraz z wycinkami). Nadto materiały do genealogii rodziny Wysłouchów oraz nadbitkę artykułu profesora z „Meandra” pt. *Filemon i Baucis na antycznej ziemi* (ok. 0,07 mb., sygn. P. III-52)¹¹

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W KATOWICACH Z SIEDZIBĄ WE WODZISŁAWIU ŚLĄSKIM

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

— wicedyrektora Instytutu Śląskiego w Opolu prof. dra Franciszka Hawranka (1919—1981) z zakresu historii, zwłaszcza najnowszej. Są to prace i artykuły naukowe i popularne, częściowo nie publikowane, jak: *Rola Prus w upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.*; *Ludzie spod zna-*

¹⁰ Por. „KHNiT” 1980 s. 580—581. Omawianą część spuścizny pozyskano w 1983 roku.

¹¹ Por. *Przewodnik* s. 248, „KHNiT” 1976—1984.

ku Rodła; *Twierdze polskości*. Z pracami wiążą się wypisy i odpisy ze źródeł, notatki, zestawienia bibliograficzne, a także źródła oryginalne, jak np. zapiski powstańców śląskich, rękopiśmienna kronika szkoły w Gorzowie Śląskim z lat 1891—1937, różne pamiątki historyczne, dokumenty. Nadto materiały zebrane do różnych zagadnień, jak: kronika Gorzowa Śląskiego 1960—1970, integracja ludności na Ziemiach Odzyskanych, historia Śląska, tzw. *Panorama Annogórska*, *Kalendarz Opolski*, regionalny ruch naukowy, a także hasła do *Encyklopedii powstań śląskich*, materiały do bibliografii Ziemi Oleskiej, wycinki, biografie działaczy polskich na Śląsku i działaczy ruchu robotniczego. Sporo papierów ilustruje działalność F. Hawranka w Wyższej Szkole Pedagogicznej i Instytucie Śląskim w Opolu, Polskim Tow. Historycznym (ocena prac konkursowych), Opolskim Tow. Kulturalno-Oświatowym, udział w konferencjach poświęconych różnym wydarzeniom z dziejów Śląska, m.in. 50. i 60. rocznicy powstań śląskich, stosunkom polsko-niemieckim. Materiały dydaktyczne — to konspekt wykładu z historii Polski (1864—1939), historii Śląska, teczki dotyczące doktorantów F. Hawranka, recenzje prac doktorskich. Dziewięć tek zawiera korespondencję krajową i zagraniczną z lat 1964—1981, m.in. dotyczącą spraw wydawniczych. Wśród materiałów biograficznych dokumenty kariery naukowej, zestawienie własnych wypowiedzi, publikowanych i nie publikowanych, maszynopis zatytułowany: *Mój początek pracy naukowej*. Nieco materiałów obcych: M. Broła: *Polska prasa plebiscytowa*; Wł. Liszkowski: *Historia szpitala św. Krzyża w Lublińcu*; A. Tomkiewicza: *Gubernia płocka w okresie powstania styczniowego*; T. Lempego: *Wiersze* (ok. 2,70 mb., sygn. W. III-13).

— profesora Akademii Medycznej we Wrocławiu i kierownika wrocławskiej filii Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN Stanisława Szpilczyńskiego (1910—1981) z zakresu medycyny (neurologia) i historii medycyny. Medycyny współczesnej dotyczy jedynie kilka prac z okresu 1932—1935 i 1948—1954 m. in. *Okres utajony porażenia postępującego w świetle leczenia i statystyki*. Pracom towarzyszy korespondencja, obliczenia, wykresy, wypisy z literatury, bibliografia. Z zakresu historii medycyny liczne prace, artykuły, referaty, doniesienia, wypowiedzi, komunikaty, odczyty, m.in. *Szpital Krakowa w dobie Odrodzenia*; *Tysiąc lat nauki lekarskiej w Polsce — rozwój i osiągnięcia*; *Profesor dr Stanisław Sokół (1911—1968) — wspomnienia*; *Sprawa nauczania historii medycyny w akademiach medycznych* (głos w dyskusji); *Loimologia — nauka morowego powietrza*; *Renesansowe tradycje nauki o chorobach zakaźnych w Polsce*; *Polscy uczniowie na studiach lekarskich we Wrocławiu 1811—1939*; *Rozwój myśli lekarskiej w dobie polskiego Odrodzenia*. Ponadto notatki do wykładów z historii nauki, zwłaszcza medycyny, recenzje, tłumaczenia dzieł lekarzy XVI wieku. Tekstom towarzyszą obfite materiały warsztatowe jak wypisy, odpisy, notatki, kon-

spekty, zestawienia, biogramy lekarzy XVI i XVII w., przeglądy piśmiennictwa, fotokopie, wycinki prasowe. Liczne materiały dotyczące współpracy profesora z Instytutem Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, Oddziałem PAN we Wrocławiu, Polskim Tow. Historii Medycyny, Polskim Tow. Lekarskim, Wrocławskim Tow. Naukowym, Tow. Przyjaciół Nauk w Legnicy, Lubelskim Tow. Naukowym i wieloma innymi towarzystwami. Sporo materiałów związanych z działalnością wydawniczą w wielu redakcjach i wydawnictwach. Papiery związane z działalnością dydaktyczną S. Szpilczyńskiego dotyczą Akademii Medycznej w Warszawie i Wrocławiu oraz innych uczelniach; zawierają też opinie o pracach i dorobku naukowym pracowników nauki. Niewielka grupa papierów związana jest z praktyką lekarską profesora, spora partia ukazuje jego udział w zjazdach, sympozjach i kongresach krajowych i międzynarodowych. Szczupłe natomiast są materiały biograficzne; dotyczą m. in. udziału S. Szpilczyńskiego w kampanii wrześniowej 1939 r. oraz jego pracy zawodowej. Spora korespondencja od osób i instytucji z lat 1948—1981, a także wiele materiałów obcych, jak prace, recenzje prac na stopnie naukowe, sprawozdania współpracowników S. Szpilczyńskiego, życiorysy i spisy publikacji, odbitki (ok. 2,20 mb., sygn. W. III-12, inwentarz 179 j.)¹².

¹² Spuścizna pozyskana w 1980 r. Jej inwentarz opracowała mgr W. Różańska.